

Psychofarmaka

Psychofarmakon – lék, jehož hlavním očekávaným účinkem je změna psychického stavu /ovlivnění psychických funkcí/(ovlivnění nálady, úrovně bdění, apod.)

ROZDĚLENÍ (KLASIFIKACE) PSYCHOFARMAK:

I. LÁTKY OVLIVŇUJÍCÍ BDĚLOST A STAV VĚDOMÍ:

VE SMYSLU (+) : psychostimulancia

VE SMYSLU (–) : hypnotika, sedativa (někdy souhrnně označ. hypnosedativa), celková anestetika

II. LÁTKY OVLIVŇUJÍCÍ AFEKTIVITU:

VE SMYSLU (+) : antidepressiva, anxiolytika, thymostabilizéry

VE SMYSLU (–) : dysforika (nejsou terapeuticky využívány!)

III. LÁTKY OVLIVŇUJÍCÍ PSYCH. INTEGRACE (MYŠLENÍ A VNÍMÁNÍ:

VE SMYSLU (+) : antipsychotika

VE SMYSLU (–) : halucinogeny, delirogeny (malé terapeutické využití)

IV. LÁTKY OVLIVŇUJÍCÍ PAMĚŤ A JINÉ KOGNITIVNÍ FUNKCE:

VE SMYSLU (+) : nootropika, kognitiva

VE SMYSLU (–) : anticholinergika (zhoršení paměti a jiných kognitivních funkcí je jejich NÚ!)

Psychostimulancia: *klinické využití malé (u narkolepsie, ADHD, jako antiobezitika)*

amfetaminová psychostimulancia (např. amfetamin, metamfetaminu = pervitin [klinic. využití v ČR NE], metylfenidát – léčba ADHD); modafinil – léčba narkolepsie; atomoxetin – léčba ADHD; fentermin – antiobezitikum; **metylxantiny** (např. kofein)

Hypnotika: *využití při terapii různých typů poruch spánku*

3 generace (1. generace: barbituráty a nebarbiturátová hypnotika (dnes obsoletní);

2. generace: benzodiazepiny - např. midazolam, diazepam; **3. generace: selektivní agonisté ω_1 BZD receptorů** - např. zolpidem)

Sedativa: *využití při terapii neklidu, agresivity, pro celkové zklidnění např. úzkostných pacientů*

látky rostlinného původu (např. extrakt z chmelu); **H₁-antihistaminika 1. generace** (např. moxastin)

Celková anestetika: *využití při navození a vedení celkové anestézie*

a) inhalační (např. N₂O, enfluran, sevofluran)

b) intravenózní (např. thiopental, etomidát)

Anxiolytika: *využití při terapii různých typů úzkosti*

benzodiazepiny (např. alprazolam); **serotonergní látky** (např. buspiron); **nízké dávky**

antidepressiv; nízké dávky antipsychotik, H₁ antihistaminika 1. generace (např.

hydroxyzin), **β -blokátory** (např. metipranolol); **deriváty propanu** (např. guaifenesin)

Antidepressiva: *využití hlavně při terapii různých typů deprese*

a) inhibitory biodegradace neurotransmiterů (serotonin, dopamin, noradrenalin) – např. moklobemid, selegilin

b) inhibitory zpětného vychytávání (*reuptake*) neurotransmiterů (několik generací podle selektivity vůči jednotlivým neurotransmiterům) – např. amitriptylin, dosulepin, fluoxetin, citalopram, venlafaxin, reboxetin

c) agonisté a antagonisté receptorů – např. mirtazapin

Thymostabilizéry: *využití hlavně u BAP (bipolární afektivní porucha) ke stabilizaci nálady (manických i depresivních fází onemocnění)*

lithium; některá antiepileptika (valproát, lamotrigin)

Antipsychotika: *využití hlavně při terapii psychóz (např. schizofrenie)*

1. klasická (typická) antipsychotika

a) sedativní (např. chlorpromazin, levomepromazin)

b) incizivní (např. haloperidol)

2. atypická antipsychotika (např. amisulprid, risperidon, olanzapin)

Halucinogeny, delirogeny: viz handout k tématu „Látky vyvolávající závislost“

Nootropika, kognitiva: využití hlavně při terapii Alzheimerovy choroby a jiných demencí (kognitiva – většinou zvyšují obrat acetylcholinu na synapsích v CNS) nebo při terapii akutnějších stavů (intoxikace, CMP), ale i jiných kognitivních poruch (nootropika – různé mechanismy účinku – zvýšení obratu kyslíku a glukózy v CNS, vazodilatace v oblasti CNS, apod.)

Nootropika (např. piracetam, pyritinol, cinnarizin)

Kognitiva (např. rivastigmin, donepezil)

Anticholinergika: viz handout k tématu „VNS“